

ΟΜΙΛΟΣ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΩΝ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ 2^{ου} ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ ΕΞΕΤΑΣΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ (*)

ΟΜΑΔΑ Α΄

A1

α. «Προσωρινόν Πολίτευμα» της Επιδαύρου

Το «Προσωρινόν Πολίτευμα» της Επιδαύρου, το πρώτο σύνταγμα της Επανάστασης, ψηφισμένο από την Α΄ Εθνοσυνέλευση, έδωσε το 1822 λύση στο πρόβλημα της ηγεσίας του Αγώνα, με τον αντιαπολυταρχικό χαρακτήρα του και τη θέσπιση πολυαρχικής εξουσίας. (σελ. 61)

β. «Πεδινοί»

Μέσα στην εθνοσυνέλευση (1862 – 1864) συγκροτήθηκαν οι πυρήνες των δύο μεγάλων παρατάξεων, των πεδινών και των ορεινών, όπως ονομάστηκαν. Οι πεδινοί είχαν ως ηγέτη τον Δημήτριο Βούλγαρη, ο οποίος υπονόμειε τους κοινοβουλευτικούς θεσμούς. Με παρεμβάσεις στο στρατό επιχείρησε τη δημιουργία σώματος «πραιτωριανών» για να εξασφαλίσει την παραμονή του στην εξουσία. Εμπόδιο στις επιδιώξεις του στάθηκαν πολιτικές ομάδες και θεσμοί. Ο Βούλγαρης έβρισκε οπαδούς ανάμεσα σ' εκείνους που είχαν διοριστεί παράνομα στο στρατό ή στο δημόσιο, και φοβούνταν μη χάσουν τη θέση τους σε περίπτωση επικράτησης συνθηκών κοινοβουλευτικής νομιμότητας, σε άνεργους πτυχιούχους και στους μικροκαλλιεργητές. Ο λαός συμμετείχε ενεργά στη συγκρότηση αυτής της παράταξης. (σελ. 77)

γ. «Κόμμα Γ. Θεοτόκη»

Το κόμμα του Γ. Θεοτόκη ήταν πιο μετριοπαθές (και διαλλακτικό) από τα άλλα δύο (Δ. Ράλλη και Κ. Μαυρομιχάλη) και ζητούσε να διορθώσει αυτά που θεωρούσε λάθη των Φιλελευθέρων. Συμφωνούσε με την πάση θυσία αύξηση των εξοπλισμών και ζητούσε φορολογικές ελαφρύνσεις για τους μικροεισοδηματίες. Από το κίνημα στο Γουδί έως τη συνταγματική κρίση του 1915, μεταξύ των αντιβενιζελικών κομμάτων το θεοτοκικό κόμμα είχε τη μεγαλύτερη εκλογική βάση, και έτσι αποτέλεσε τον πυρήνα των Αντιβενιζελικών. (σελ. 92 – 93)

A2

1. ΣΩΣΤΟ
2. ΛΑΘΟΣ
3. ΣΩΣΤΟ
4. ΣΩΣΤΟ
5. ΛΑΘΟΣ

B1

Οι επιλογές του αγγλικού κόμματος επηρεάζονταν και από την αντίληψη ότι η Βρετανία αποτελούσε πρότυπο για την εξέλιξη της εσωτερικής κατάστασης της χώρας. Ως θεμελιώδεις αρχές του πολιτικού συστήματος, το αγγλικό κόμμα θεωρούσε το κοινοβουλευτικό αντιπροσωπευτικό σύστημα και τη διάκριση των εξουσιών, αρχές τις οποίες υποστήριξε σε όλη τη διάρκεια του απελευθερωτικού αγώνα. Ο Μαυροκορδάτος στην αρχή ήθελε να οριστεί η κρατική οργάνωση με γραπτό σύνταγμα, αργότερα όμως τροποποίησε τη θέση του και έβλεπε το σύνταγμα ως την τελική πράξη μιας σειράς εσωτερικών μεταρρυθμίσεων: εκλογή των κοινοτικών συμβουλίων, ανεξαρτησία της δικαιοσύνης, ελευθερία του τύπου και συγκρότηση εθνικού στρατού. Επίσης επιζητούσε τον περιορισμό της κρατικής εξουσίας, ατομικές ελευθερίες και αυτοκέφαλη ελληνική εκκλησία, χωρίς δεσμεύσεις από το Πατριαρχείο. Σ' ένα δεύτερο στάδιο επιζητούσε γραπτό σύνταγμα, κράτος δικαίου και κοινοβουλευτικό έλεγχο των πράξεων της κυβέρνησης. Γενικότερα, το αγγλικό κόμμα υποστήριζε την άσκηση μετριοπαθούς πολιτικής, τόσο ως προς τους στόχους όσο και ως προς τα μέσα. (σελ. 64 – 65)

B2

Οι εκσυγχρονιστές (που αναδείχθηκαν στις εκλογές της 8ης Αυγούστου 1910) συσπειρώθηκαν γύρω από το πρόσωπο του κρητικού ηγέτη Ελευθερίου Βενιζέλου, ο οποίος εξελέγη χωρίς να συμμετέχει στην προεκλογική αναμέτρηση. Η πρώτη δημόσια εμφάνιση του Βενιζέλου ως ελλαδίτη πολιτικού έγινε στις 5 Σεπτεμβρίου 1910 με μία ομιλία στην πλατεία Συντάγματος, στην οποία έκανε προγραμματικές δηλώσεις, με τις οποίες υποστήριξε μετριοπαθείς μεταρρυθμίσεις. Στόχευε σε εκσυγχρονισμό του πολιτικού συστήματος, με την εξισορρόπηση των συμφερόντων όλων των κοινωνικών στρωμάτων. Βασικές θέσεις του προγράμματός του ήταν η κοινωνική γαλήνη, η ελάφρυνση των κατώτερων κοινωνικών στρωμάτων, ο εκσυγχρονισμός του κρατικού μηχανισμού, με σκοπό την αποτελεσματικότερη λειτουργία του, και στρατιωτικοί εξοπλισμοί για την πραγματοποίηση των εθνικών διεκδικήσεων. Επίσης, παρά την πίεση των οπαδών του, υποστήριξε την αναθεώρηση του υπάρχοντος συντάγματος και όχι την ψήφιση νέου. Πολιτειακό ζήτημα δεν έθεσε. Προανήγγειλε την ίδρυση ενός κόμματος αρχών, το οποίο θα ήταν φορέας των μεταρρυθμίσεων. Το κόμμα ιδρύθηκε και τυπικά στις 22 Αυγούστου 1910, από μέλη της Εθνοσυνέλευσης. (σελ. 89 – 90)

ΟΜΑΔΑ Β΄

ΘΕΜΑ Γ1

(σελ. 86 – 88, «Το 1909 συντελείται .... επιδιώξεις του»)

Μετά τη διάλυση της κοινοβουλευτικής ομάδας των Ιαπώνων το 1908, οι συντεχνίες και οι εργατικές ενώσεις έκαναν διαδηλώσεις, ζητώντας φορολογικές ελαφρύνσεις και περιορισμό της γραφειοκρατίας.

Το 1909 συντελείται μία τομή στην πολιτική ιστορία της Ελλάδας γενικότερα, και των πολιτικών κομμάτων ειδικότερα. Στις 15 Αυγούστου 1909 εκδηλώθηκε κίνημα στο Γουδί, το οποίο έγινε από το Στρατιωτικό Σύνδεσμο, μια μυστική ένωση στρατιωτικών. **Όπως πληροφορούμαστε από το Κείμενο Α΄, τη νύχτα της 14ης προς τη 15η Αυγούστου 1909 συγκεντρώθηκαν στους πρόποδες του Υμηττού, στους στρατώνες του Γουδί, 250 αξιωματικοί και 2.000 περίπου**

οπλίτες, μερικοί χωροφύλακες αλλά και πολίτες. Όλοι αυτοί διακήρυξαν, όχι έντονα αγωνιστικά, την αντίθεσή τους στην κυβέρνηση υποστηρίζοντας το πρόγραμμα του Στρατιωτικού Συνδέσμου.

Τα αιτήματα του Στρατιωτικού Συνδέσμου αφορούσαν μεταρρυθμίσεις στο στρατό, τη διοίκηση, τη δικαιοσύνη, την εκπαίδευση και τη δημοσιονομική πολιτική. Ο Στρατιωτικός Σύνδεσμος δεν εγκαθίδρυσε δικτατορία αλλά προώθησε τα αιτήματά του μέσω της Βουλής. Το πρόγραμμα αυτό επιβεβαιώνεται στο απόσπασμα Α' από την Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, όπου αναφέρεται η προκήρυξη ως ήπια «επαναστατική» με προσπάθεια βελτίωσης των ενόπλων δυνάμεων, της διοίκησης και της παιδείας, ενώ εναντιώνεται στην πολιτική διαφθορά και στο πελατειακό σύστημα. Σαφέστατα, επίσης, απαριθμεί όσα δεν έχει πρόθεση ο Στρατιωτικός Σύνδεσμος να αλλάξει: την κυβέρνηση, τα στελέχη του στρατού ή ναυτικού. Τονίζει, επίσης, πως δε θα θιγεί ο βασιλιάς και η δυναστεία αυτού. Τέλος, στο ίδιο απόσπασμα επισημαίνεται η θετική απήχηση που είχε το κίνημα στο λαό των Αθηνών. Ακόμα και ο βασιλιάς με την κυβέρνηση ξεπλάγησαν από την ενέργεια αυτή και, προβληματισμένοι για τους στόχους της ηγεσίας του κινήματος, προτίμησαν να τηρήσουν στάση αναμονής. Οι ίδιοι οι εκφραστές αυτής της ριζοσπαστικής ενέργειας, την αποκαλούν «Επανάσταση», χωρίς, όμως, να την επιβάλουν, αντίθετα, ήθελαν στο πλευρό τους την καθιερωμένη νόμιμη τάξη, όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στο Κείμενο Β'.

Με αφορμή το κίνημα, στις 14 Σεπτεμβρίου 1909 έγινε μεγάλη διαδήλωση των επαγγελματιών σωματείων της πρωτεύουσας. Οι διαδηλωτές υποστήριξαν το διάβημα του Στρατιωτικού Συνδέσμου και υπέβαλαν ψήφισμα στο παλάτι, με το οποίο ζητούσαν την επίλυση σειράς οικονομικών αιτημάτων. Συμπληρωματικά, στο απόσπασμα Β' από την Ιστορία των Ελλήνων καταγράφεται πως το ψήφισμα των συντεχνιών, αφού επικυρώθηκε δια βοής από το συγκεντρωμένο πλήθος, επρόκειτο να υποβληθεί στον βασιλιά αναγνωρίζοντάς τον κυρίαρχο στις επιδιωκόμενες πολιτικές αλλαγές. Συγκεκριμένα, ζητούσαν μονιμότητα των δημοσίων υπαλλήλων, επικράτηση δημόσιας ασφάλειας, δίκαιους νόμους για τους εργάτες και μικρότερη φορολογία.

Υπό την πίεση του Συνδέσμου η Βουλή ψήφισε, χωρίς ιδιαίτερη προετοιμασία και συζήτηση, μεγάλο αριθμό νόμων, που επέφεραν ριζικές αλλαγές. Το Φεβρουάριο του 1910 η Βουλή αποφάσισε την αναθεώρηση ορισμένων άρθρων του συντάγματος. Έτσι, προκηρύχθηκαν εκλογές, από τις οποίες προήλθε αναθεωρητική Βουλή. Στις 15 Μαρτίου 1910 ο Στρατιωτικός Σύνδεσμος διαλύθηκε έχοντας επιτύχει τις επιδιώξεις του.

ΘΕΜΑ Δ1

(σελ. 73 – 75, «Τα πολιτικά κόμματα ... εξαφανίστηκε από την πολιτική σκηνή»)

Τα πολιτικά κόμματα, μολονότι μπορούσαν να αναπτυχθούν περαιτέρω μέσα στο νέο συνταγματικό καθεστώς, έδειξαν συμπτώματα στασιμότητας και δεν ανταποκρίθηκαν στις νέες ανάγκες, κάτι που τα οδήγησε σε παρακμή.

Στην περίοδο μεταξύ των δύο συνταγμάτων (1844–1864) ουσιαστικά ικανοποιήθηκαν όλα τα αιτήματα του ρωσικού κόμματος, τα οποία είχαν σχέση με την Ορθόδοξη Εκκλησία. Οι ναπαίοι προέβαλλαν σε κάθε περίπτωση τον κίνδυνο για την Ορθοδοξία, καθώς όμως τα μεγάλα εκκλησιαστικά ζητήματα είχαν λυθεί και όλοι οι πολιτικοί πρέσβευαν το ορθόδοξο δόγμα, το ρωσικό κόμμα δεν είχε λόγο ύπαρξης, εφόσον δεν είχε θέσεις για πιο επίκαιρα θέματα. **Σύμφωνα**

με το Κείμενο Γ', το άρθρο 1 του συντάγματος 1844 ανακήρυξε την Ορθοδοξία ως επίσημη θρησκεία του κράτους. Παρά την ελευθερία πίστης που άφηνε, απαγορευόταν ο προσηλυτισμός. Ακολούθως, το άρθρο 2 τόνιζε ότι η Εκκλησία της Ελλάδας ήταν αυτοκέφαλη. Ο υπουργός Εκκλησιαστικών και Παιδείας Σχινάς, που ήταν μέλος του ρωσικού κόμματος, επεδίωξε την απαγόρευση των κρατικών επεμβάσεων και την απόδοση στην Ιερά Σύνοδο και στους εκκλησιαστικούς κανόνες εξουσίας ανώτερης της δικής του. Απαίτησε, επίσης, η αυτοκέφαλη Εκκλησία να αναγνωρίζεται από τον Πατριάρχη και να μην γίνονται επεμβάσεις σε αυτήν, πράγμα που υλοποιήθηκε με άρθρο του συντάγματος, ως συμβιβαστική λύση.

Ο Κωλέττης, ως αρχηγός του γαλλικού κόμματος, επεδίωκε μια κυβερνητική πολιτική που θα ενίσχυε το ρόλο του βασιλιά, υπονομεύοντας έτσι τον κοινοβουλευτισμό. Όπως επιβεβαιώνεται στο Κείμενο Α', ο Κωλέττης, αν και συνταγματικός, όσο ήταν στην αντιπολίτευση, έγινε υπερβολικά συντηρητικός, όταν πήρε την εξουσία και ενθάρρυνε τις επεμβάσεις του βασιλιά στην πολιτική ζωή. Δεν δίσταζε να χρησιμοποιεί βία και νοθεία για να τρομοκρατεί τους εκλογείς, ώστε να ψηφίζουν υπέρ του κόμματός του. Προς επίρρωση αυτού, ο συγγραφέας του Κειμένου Β' αναρωτιέται, καυστικά, αν πρόκειται να διεξαχθούν φιλικές εκλογές. Στην εκλογική αναμέτρηση παραβιάζόταν κάθε νομιμότητα, επικρατούσε βία, ενώ, άλλαζαν σημασία και οι ίδιες οι έννοιες, μετατρέπομενες σε ό,τι εξυπηρετούσε τον ίδιο. Έτσι, η βία θεωρούνταν άμυνα, η αδικία δικαιοσύνη, το ψέμα αλήθεια. Ακόμη, οι κάλπες παραβιάζονταν, προκειμένου να αλλοιωθεί το εκλογικό αποτέλεσμα, ενώ η καταστροφή των σφραγίδων παρουσιαζόταν ως τυχαίο γεγονός. Τέλος, οι απόβλητοι του λαού αναδεικνύονταν ως εκλεκτοί του.

Το 1846/1847 κατείχε πέντε από τα επτά υπουργεία της κυβέρνησής του, δεν παρουσιαζόταν όμως σχεδόν καθόλου στο Κοινοβούλιο και καθιστούσε αδύνατο τον έλεγχο της εκτελεστικής εξουσίας. Επέβαλε έτσι ένα είδος κοινοβουλευτικής δικτατορίας. Όπως επιβεβαιώνεται στο Κείμενο Α, ο Κωλέττης ως πρωθυπουργός, δεν έλαβε κάποιο σοβαρό μέτρο για να οργανώσει ή να αναπτύξει οικονομικά τη χώρα. Διέθετε τα κρατικά έσοδα στους φίλους του, ενώ, εκμεταλλεύτηκε τη Μεγάλη Ιδέα. Όλα αυτά αποδεικνύουν πως υπήρξε ένας τυχοδιώκτης και διεφθαρμένος πολιτικός, που δεν δίστασε να καταργήσει ακόμη και το σύνταγμα. Μετά το θάνατο του Κωλέττη, το 1847, το γαλλικό κόμμα πέρασε σε φάση παρακμής, καθώς επικράτησε διαμάχη για τη διαδοχή.

Η τακτική του βασιλιά Όθωνα να προσπαθεί να ενισχύσει τους κυβερνητικούς υποψηφίους στις εκλογές οδήγησε τα κόμματα της αντιπολίτευσης σε διαρκή σύγκρουση με την αυλή, σε μια περίοδο που οι διαφωνίες τους είχαν απαλυνθεί.

Κατά την περίοδο του Κριμαϊκού πολέμου (1853 – 1856) το αγγλικό και γαλλικό κόμμα έχασαν την εμπιστοσύνη των οπαδών τους, μετά τη βίαιη συμπεριφορά της Αγγλίας και της Γαλλίας απέναντι στην Ελλάδα, με το ναυτικό αποκλεισμό της χώρας. Είχε προηγηθεί και η υπόθεση Πασιφικό, η οποία είχε δυσχεράνει τις σχέσεις των χωρών. Το ρωσικό κόμμα είχε κάποια προσωρινά κέρδη από αυτό. Η ήττα όμως της Ρωσίας στον Κριμαϊκό πόλεμο συνέβαλε στην αποδυνάμωση του κόμματος, το οποίο σταδιακά εξαφανίστηκε από την πολιτική σκηνή. **Ανάλογες πληροφορίες αντλούμε από το Κείμενο Δ', όπου τονίζεται το τέλος της ορθόδοξης δύναμης της Ρωσίας στην Ευρώπη μετά την «ειρήνη των Παρισίων», η υλοποίηση του προγράμματος των ναπαίων στην εσωτερική πολιτική και, κυρίως, μετά την ήττα της Ρωσίας στον Κριμαϊκό πόλεμο, το ρωσικό κόμμα χάνει την αίγλη του και στην εξωτερική**

πολιτική. Παρότι οι αξιόλογες προσωπικότητες του κόμματος εξακολούθησαν να επηρεάζουν κάποιους οπαδούς του, το ίδιο το κόμμα εξαφανίζεται από την πολιτική ζωή, καθώς χάνει τους λόγους ύπαρξής του, μετά τον Κριμαϊκό πόλεμο.

(*) Οι ενδεικτικές απαντήσεις συντάχθηκαν από την ομάδα διδασκόντων του Τομέα Ιστορίας του Φροντιστηρίου **αξία** και αποτελούν πνευματική τους ιδιοκτησία.

Η χρήση τους εκτός Φροντιστηρίου, επιτρέπεται μόνο για εκπαιδευτικούς σκοπούς. Οποιαδήποτε άλλη χρήση ή αναπαραγωγή χωρίς άδεια, μπορεί να επιφέρει τις προβλεπόμενες από το Νόμο κυρώσεις.

